

I straffesager er menneskerettighedskonventionens artikel 6, der bl.a. omhandler retten til en retfærdig rettergang, ikke generelt til hinder for som bevis at anvende oplysninger, der er tilvejebragt i strid med national ret eller konventionen. Det afgørende er, om straffesagen – uanset brugen af det ulovlige bevis – ud fra en helhedsbedømmelse har været retfærdig. Der skal således foretages en bedømmelse af den pågældende ulovlighed og – når der er tale om krænkelse af konventionen – karakteren af den pågældende krænkelse. Det tillægges betydning, om forsvarets rettigheder er blevet respekteret, herunder navnlig om vedkommende har haft mulighed for at anfægte bevisets ægthed og anvendelse. Det tillægges endvidere betydning, om det ulovlige bevis er det eneste eller afgørende bevis.

Også i dansk ret er det lagt til grund, at det må bero på en konkret vurdering, om et bevismiddel kan anvendes, hvis det er tilvejebragt ved brud på gældende regler. Der vil være tale om en konkret afvejning, hvori indgår: (1) retsbruddets karakter og grovhed, (2) den påsigtede kriminalitets grovhed, (3) bevisets betydning i sagen, og (4) hvilken interesse der er blevet krænket ved det ulovlige indgreb.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har fastslået, at myndighederne i visse særlige tilfælde heller ikke kan benytte lovligt tilvejebragte bevismidler under en straffesag. I sagen *Saunders mod Storbritannien* (dom af 17. december 1996) fastslog Domstolen således, at det udgjorde en krænkelse af forbudet mod selvinkriminering, at anklagemyndigheden benyttede forklaringer, som klager havde afgivet til administrative myndigheder under trussel om straf på et tidspunkt, hvor der endnu ikke var rejst tiltale mod klager.

Dommen vedrørte en direktør i et selskab, der var tiltalt for straffbare handlinger i forbindelse med virksomhedens overtagelse af et andet selskab. Forholdet omkring selskabsovertagelserne havde været genstand for en undersøgelse af nogle inspektører, der havde til opgave at undersøge det faktiske hændelsesforløb. Klager havde afgivet forklaring til inspektørerne, og der var tale om en strafsanktioneret vidnepligt. Der blev efterfølgende rejst tiltale mod klager, og under straffesagen anvendte anklagemyndigheden de forklaringer, som klager havde afgivet til inspektørerne, som bevis i straffesagen mod klager.

Domstolen udtalte, at forbudet mod selvinkriminering ikke kun omfatter udtalelser eller erkendelser, der er direkte selvinkriminerende. Det skyldes, at forklaringer, der er fremkommet under tvang, kan benyttes af anklagemyndigheden til at imødegå eller så tvivl

omkring en tiltalts forklaring i retten. Domstolen lagde vægt på, at anklagemyndigheden rent faktisk havde benyttet forklaringerne på en måde, der skulle inkriminere klager, og at klagers forklaringer udgjorde en betydelig del af anklagemyndighedens sag. På den baggrund fastslog Domstolen, at anklagemyndighedens anvendelse af de forklaringer, som klager var blevet tvunget til at afgive, var i strid med artikel 6.

Der henvises til betænkningens side 83ff.

6.2. Kommissionens forslag

Har en myndighed handlet i strid med de af kommissionen foreslåede bestemmelser om gennemførelsen af tvangsindgreb og håndhævelse af oplysningspligter i tilfælde, hvor en person er mistænkt for at have begået et strafbart forhold, må det efter flertallets opfattelse i overensstemmelse med almindelige principper for anvendelse af ulovligt tilvejebragte beviser bero på en konkret vurdering, om de pågældende oplysninger kan tillades anvendt som bevis i en straffesag.

Som supplement til de nugældende almindelige principper for anvendelse af ulovligt tilvejebragte bevismidler foreslår kommissionens flertal en bestemmelse (§ 11 i betænkningens lovudkast), der regulerer visse tilfælde, hvor der er tale om lovligt tilvejebragte beviser. En myndighed kan således efter lovforslagets § 9, stk. 2, have adgang til at foretage et tvangsindgreb, hvis tvangsindgrebet alene gennemføres med henblik på at tilvejebringe oplysninger til brug for behandlingen af andre spørgsmål end fastsættelse af straf. En myndighed kan desuden benytte oplysningspligter over for andre end den mistænkte efter lovforslagets § 10, stk. 2, i det omfang oplysningerne alene søges tilvejebragt til brug for behandlingen af andre spørgsmål end fastsættelse af straf. Selv om oplysningerne således tilvejebringes til brug for andre spørgsmål end fastsættelse af straf, vil der efter de nævnte bestemmelser i lovforslagets § 9, stk. 2, og § 10, stk. 2, ikke være noget til hinder for, at oplysningerne også efterfølgende anvendes ved en eventuel straffesag.

Flertallet i kommissionen finder i den forbindelse, at der kan være retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved anvendelsen af sådanne oplysninger som bevis i straffesager, selv om det oprindelige formål med at tilvejebringe oplysninger har været at anvende oplysninger til brug for behandlingen af andre spørgsmål end fastsættelse af straf.

For at imødegå sådanne retssikkerhedsmæssige betænkeligheder har kommissionen overvejet, om der for tilfælde af den nævnte karakter burde indføres sær-